

КОМПОНЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено сутність стратегічного управління сільськогосподарськими підприємствами у сфері інвестиційної діяльності. Визначено основні складові та механізми реалізації інвестиційної стратегії у діяльності сільськогосподарських підприємств. Встановлено компоненти і принципи оцінки інвестиційних проектів як інструменту прийняття управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності.

Однією з невід'ємних компонент управління сільськогосподарським підприємством є ефективне використання матеріально-фінансового потенціалу шляхом реалізації стратегій, спрямованих на подолання ризиків, пов'язаних з волатильністю аграрних ринків. Інструментом реалізації стратегічних цілей підприємства, запорукою його інноваційного розвитку і конкурентоспроможності виступає інвестиційна діяльність. Відтак стратегічне управління має включати комплексне планування і управлінські механізми реалізації інвестиційних проектів як необхідні чинники інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Проблеми стратегічного управління інвестиційною діяльністю, що спрямована на забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів аграрного підприємництва, розглянули у своїх наукових працях В.Г. Андрійчук, Ю.О. Бойко, С.М. Васильченко, П.І. Гайдуцький, М.В. Гладій, М.І. Кісіль, О.С. Коцюба, М.Ф. Кропивко, Д.Г. Лук'яненко, М.Й. Малік, В.І. Міщенко, В.Д. Немцов, О.М. Онищенко, В.В. Пастухова, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин.

Методологічні та прикладні аспекти цього питання опрацювали зарубіжні вчені Є. Брігхем, М. Мескон, П. Кіллінг, Ф. Тейлор, М. Шерон, Ф. Хедоурі, Х. Хеймер та інші дослідники управління інвестиційною діяльністю на рівні підприємств. Водночас невирішеними залишаються питання наукового забезпечення механізмів інвестиційного менеджменту вітчизняних аграрних підприємств, що покликані сприяти розвитку їх економічного потенціалу в умовах зростаючої конкуренції на внутрішньому та зовнішніх продовольчих ринках.

Метою статті є визначення перспективних механізмів управління інвестиційною діяльністю вітчизняних сільськогосподарських підприємств в умовах трансформації національної економіки.

Переваги стратегічного управління пов'язані зі сприйняттям і практичним використанням керівниками підприємств його принципів та механізмів [1]. Водночас стратегія інвестиційної діяльності визначає пріоритети її напрямів та форм, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довготермінових інвестиційних цілей [2, с. 170].

З огляду на проведений аналіз наукових джерел і вивчення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Черкаської області, вважаємо, що стратегія такого управління повинна включати:

- обґрунтування цілей та вибір форм інвестиційної діяльності підприємства;
- підготовку інвестиційних проектів та їх обґрунтування;
- оцінку ефективності запропонованих інвестиційних проектів.

При цьому на практиці використовують різні інвестиційні джерела, серед яких можна виділити:

- власні засоби господарюючих суб'єктів (прибуток, внески власників підприємств, амортизаційні відрахування та інші джерела);
- позикові засоби, що залучаються безпосередньо з фінансового ринку при розміщенні облігаційних позик, додатковій емісії акцій; кредити, які надаються фінансово-кредитними інститутами (вітчизняними, іноземними і міжнародними банками); позики міжнародних організацій, інвестиційних і страхових компаній, пенсійних та інвестиційних фондів;
- акціонерне фінансування за рахунок внесків засновників і стратегічних інвесторів;
- кошти держави, що виділяються із державного бюджету, місцевих бюджетів і державних позабюджетних фондів на зворотній або незво-

ротній основі (останні, як правило, використовуються при інвестуванні соціальних програм).

Одним із дієвих інструментів інвестиційної стратегії підприємств є інвестиційні податкові преференції, кредити за рахунок коштів регіональних і місцевих бюджетів; повне або часткове погашення бюджетом витрат на сплату відсотків за користування довгостроковими інвестиційними кредитами банків. Зростає значення фінансових гарантій по інвестиціях за рахунок активів фонду, запланованого у бюджеті розвитку; пайового фінансування інвестиційних витрат аграрних підприємств за рахунок кредитних ресурсів банків і коштів регіональних бюджетів; заходів з підвищення ліквідності заставного майна у процесі реструктуризації заборгованості організацій по платежах до бюджетів всіх рівнів. Суттєву роль відіграють тендерні відбори інвестиційних проектів зі спеціальним бюджетним фінансуванням, формування банківських пулів та інших інструментів для спільного фінансування інвестиційних проектів; створення інформаційних центрів інвестування тощо.

Постійний дефіцит джерел фінансування вимагає від менеджерів оцінювання інвестицій на базі проектів — як незалежного (самостійного), так і альтернативного фінансування їх. При цьому застосована при стратегічному плануванні оцінка інвестиційних проектів має включати:

- урахування результатів аналізу ринків і фінансового стану підприємства, що претендує на реалізацію проекту;
- моделювання потоків продукції, ресурсів і грошових коштів;
- визначення фінансового ефекту на основі порівняння очікуваних інтегральних показників доходів і витрат з урахуванням необхідної норми дохідності капіталу;
- встановлення рівнів довіри до керівників проекту;
- оцінку впливу реалізації проекту на навколишнє природне середовище;
- приведення майбутніх витрат і доходів до їх цінності на початок здійснення проекту;
- урахування впливу інфляції, затримок платежів та інших чинників, що впливають на цінність грошових коштів;
- урахування невизначеності й ризиків, пов'язаних зі здійсненням проекту [3].

Дотримання принципів стратегічного управління сільськогосподарським підприємством передбачає визначення кількісних економічних

критеріїв їх оцінки, що відображають дохідність запланованих на підприємстві виробничих процесів.

Для підвищення конкурентоздатності продукції, ефективного вкладення інвестиційних коштів та зміцнення позицій на ринках підприємствам необхідно використовувати досконаліші методи оцінки інвестиційних проектів. При цьому необхідно реалізувати наступні принципи:

- «максимальної ефективності інвестування», згідно з яким інвестор має вирішити задачу оптимізації стосовно стратегії розвитку, тобто до яких масштабів підприємство може розширювати виробництво при умові, що максимальний дохід буде рівним максимальним витратам виробництва;
- «вільного вибору», який дає змогу визначити альтернативні підходи до оцінки ефективності інвестування;
- відповідності оцінок та ефективності капіталовкладень;
- адаптаційних витрат, що передбачає урахування витрат на адаптацію до нового інвестиційного середовища;
- мультиплікатора (множника), який означає передбачення часу і економічних наслідків окремих господарських операцій.

Оптимальне рішення — це обране за певним критерієм найефективніше рішення з наявних альтернативних варіантів [5]. Оскільки процес оптимізації дорогий, то її доцільно застосовувати при вирішенні стратегічних і тактичних завдань. Оперативні завдання необхідно вирішувати із застосуванням «моделей», тобто спрощеного відображення реальності. З огляду на прогнозованість майбутнього результату його використання виявляється значно простішим. Моделей може бути багато, тому застосовується імовірнісний підхід, що включає прогнозування результатів і присвоєння їм відповідних рівнів ймовірності. При цьому використовують:

- відомі, типові ситуації;
- попередні розподіли ймовірностей;
- суб'єктивні оцінки аналітиків.

Наприклад, для скорочення часу прийняття рішень керівником і спеціалістам ТОВ «Кишенці» Маньківського району Черкаської області запропоновано використовувати відповідну інформаційну базу даних управлінських рішень. Вона дає змогу фахівцям отримувати повну і достовірну інформацію для залучення інвестицій, максимізує можливості дослідження проблемних ситуацій, що потребують розв'язання.

Для прийняття стратегічних рішень визначено їх послідовність, оптимальну схему прийняття та реалізації на основі спрощеної моделі, що включає:

- визначення цілей, яких потрібно досягти;
- розробку альтернативних варіантів рішення;
- вибір найкращого варіанта;
- документальне оформлення рішення;
- доведення рішення до всіх осіб, що потребують цієї інформації;
- контроль та коригування (у міру необхідності) реалізації рішення;
- перевірку ефективності рішення.

Стосовно оцінки інвестиційного проекту, то вона передбачає визначення зисків, витрат і тривалості його здійснення, а також ризиків інвестування з урахуванням спрямованості на їх мінімізацію.

Згідно розрахунків, здійснених нами на базі фермерських господарств Черкаської області, більш прийнятним для урахування зазначених критеріїв виявився метод, який базується на визначенні фінансової привабливості інвестиційних проектів для повноцінного інвестора. Показники оцінки згідно методу, який передбачає інтегрування показників, розрахованих для різних учасників проекту (включаючи кредиторів) призводить до суперечливих висновків з огляду на надмірну залежність від суб'єктивного вибору норм дохідності.

Висновки. У сучасній ринковій економіці інвестиційна діяльність підприємства підпорядковується заздалегідь визначеній фінансовій стратегії, основною метою якої є забезпечення максимального нарощування активів підприємства для забезпечення його розвитку та підвищення ринкової вартості.

Організаційно-економічний механізм стратегічного управління потенціалом підприємства має охоплювати комплекс постійно діючих інноваційних, інвестиційних, маркетингових, матеріальних, організаційно-управлінських, соціальних і кадрових заходів, спрямованих на встановлення, забезпечення й підтримку належного рівня конкурентоспроможності підприємства.

Основними складниками оцінки інвестиційних проектів як інструменту прийняття відповідних управлінських рішень є визначення динамічних показників чистої теперішньої вартості на основі грошових потоків, що відображають очікувані в рамках проекту доходи і витрати, індексу дохідності, внутрішньої норми дохідності та періодів окупності.

Використані джерела

1. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: монографія / Пастухова В. В. К.: Основа, 2002. — 301 с.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс / Бланк И. А. — К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. — 448 с.
3. Федоренко В.Г. Инвестування: підручник / Федоренко В. Г. — К.: Алерта, 2008. — 448 с.
4. Дерлоу Дес. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень / Дерлоу Дес.; пер. з англ. — К.: Всеу-вито; Наукова думка, 2001. — 242 с. — (Серія «Усе про менеджмент»).
5. Бурковський І.Д. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку аграрного виробництва / І. Д. Бурковський, І. О. Іртішева // Економіка АПК. — 2005. — № 5. — С. 71–73.
6. Ефремов В.С. Стратегическое планирование в бизнес-системах / Ефремов В. С. — М.: Финпресс, 2001. — 240 с.
7. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [за ред. М. В. Присяжнюка та ін.]. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011. — 1008 с.
8. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/>.